

DANICA.

CERKVEN ČASOPIS ZA SLOVENSKE POKRAJINE.

Pod križem.

Pod križem vzcevele so cvetlice,
cvetlice britkega spoznanja,
pod križem Kristovim so vzcevele
cvetlice tihega kesanja.

Ti duša s križem obložena,
na Kristov križ se mi nasloni,
težave vse in vse britkosti
zaupno njemu v dar pokloni.

Kapelan Fr. Pavšič.

VI. nedelja po Sv. treh kraljih.

Nebeško kraljestvo je podobno gorušičnemu zrnu.
(Mat. 13.)

Ko bi šli po mestnih ulicah na okrog, v gledali bi morda koga, ki visoko dviga glavo, ko hodi mimo nas, kakor da bi nam hotel s tem reči: Jaz sem jaz in ne kakor drugi ljudje. In brezdvombeno je tak mož, ki nas je srečal, prav pravi vsakdanjik po srcu, akopram bi bil sicer tudi v svetnih visokih časteh.

Tam v zatišju bolj potu ob kraju pa stopa skromna prikazen. A občeznano je, da je možu last bistra glava. Skoraj bi smeli reči, da je vseobsežen njegov duh. A vendar se skriva, kakor je dragoceni demant odet v ničvredno kameneno ogrinjalo, dokler ga večje oko ne oprosti te skorje in se pod brusačevo roko ne zablesti njegovo dragoceno obličje.

Katera teh podob vam je prikupnejša? Ali ona visokoteče prikazni, precenjujoče samo sebe; ali pa ta priprostega moža — morda celo neznatne zunanosti, ki stavi

svojo vrednost toliko nižje, kolikor višje jo ceni ves svet?

Vašega odgovora na to vprašanje mi ni treba pričakovati. Toliko vem, da se vam je priljubila podoba priprostosti, o koji Gospod sam pravi v velevažnem govoru na gori: „Blagor ubogim v duhu, ker njihovo je nebeško kraljestvo.“ (Mat. 5, 3.)

O tej čednosti — o priprostosti — se pomenimo to uro.

Upam, da nam bode v dušni prid.

*

Kedo je priprost?

Priprost je oni, ki si je ohranil nepokvarjeno, nedolžno naziranje, kakor re doma biva v vsakem detinskem srcu. Priprostost izvira iz ponižnosti in je najmilejša vseh njenih hčera.

Taka priprostost je bila ljuba Gospodu. Zato si je izvolil za svoje najdražje tovariše uboge v duhu, t. j. nepokvarjeno misleče učence, ki so bili pa ob vsej skromnosti toliko bistrejšega razuma. Celo ves njegov nebeški uk vidimo odet v tisto priprosto

obleko, ki dela, da je tako veličasten. Koliko modroslovskih gradeb je od Krista že videl svet, toda podrle so se do malega vse — a Kristov priprosti in ob enem veličastni uk pa je tisti do danes in tak ostane na veke.

Tam, kjer je bivališče priprostosti, tam je tudi dom srčnega miru.

Misli si, da bivaš gori v gorovju na našem Triglavu pri jezerih, ki je pevec stare dobe opeva z vneto besedo. Čisto brezvetrno naj bode ozračje. Kakor zrcalo je tu v višavi pred tvojim očesom razprostrto prečisto vodovje. Noben vetrič ti ne giblje te jasne jezerske planote. In po vsak kamenček, akopram doli na dnu, se ti zdi, da bi posegel lahko z roko. Vesele ribice poskakujejo tu v svoji tako visoko ležeči kristalni palači po dnevu; ob nočni uri pa zvezde z neba ogledujejo v teh mirnih valovih svoje plamteče obraze. Tako jasnobna je, dragi, podoba v onega duši, ki ga diči čednost priprostosti.

Zgodi se pa, da se tudi v gorskem vodovju vzbudi včasih buren val, ki ga rodi vihar v višavi. Voda se vrže čez obrežje, spodkopava stari mecesen in ga podrtega slednjič zažene doli v svoje dno. — Isto tako se v mirni duši priprostega dvigniti vtegne časih nemir — a prašam: Koliko časa pa je to trpeti v stanu? Odgovor: Prav kakor v vodah gori na višavi le na kratko. In še večja tišina nastane potem tu od poprej. Nobenega trajnega vzburljenja ni namreč mogočega v priprostega duši.

Svetnega vriša duša priprostega ne mara; torej si išče le tihote in miru. — Neimenovan je najraje priprosti in nepoznan ter si priskrbi med ljudmi najzadnjega prostora. — Ko bi se mu prigodilo nepovoljnega kaj — in kateremu Adamovih in Evinih potomcev ne pride kaj tacega v delež — ko bi mu bila na vrsti nepovoljnost, tiho potrpi, in vrnjen mu je v srce kmalu stari mir. — Le svete misli ter želje in sveti sklepi si bivališče vstanove v priprostega duši. Ob nočni uri pa se razpnejo čez njo v bujnih podobah mile sanje, kakor blažilne slike z onostranskega sveta.

Najljubši opravek priprosti duši je ta, da prinaša raznih blagih darov, ali pa želi sama biti tak dar. Ne mine dan in menda ura ne mine, da ne bi priprosti daroval z Abelom in Abrahamom ves vdan vse najboljše in najdražje, kar ima. Svoje počutke namreč žrtvuje priprosti Bogu in Devici Mariji. Bogu daruje svojo pamet, ker svoje nazore ponižno podvrača nazorom drugih ljudi. Na to daruje priprosti dar svojega spominja: ker prav v ognju ljubezni do bližnjega hoče pogasiti vsako zavest tega, kar so mu slabega bili storili drugi ljudje. Potem priprosti prinaša svoje volje dar ter meje stavljač svojim željam včinja le to, kar od njega zahtevajo drugi. — In kolikor več priložnosti je bilo kak dan vaditi se in vtrjevati se v priprostosti, toliko lepše gre priprostemu solnce v zaton tisti večer. Delo končujočemu mu takrat še prav posebno vneto puhti iz duše Davidova beseda, ki slove: „Vem, moj Bog, da poizkušaš srca in ljubiš priprostost; zato sem tudi jaz vesel daroval vse to v priprostosti svojega srca.“ (I. Kron. 29, 17.)

Tako včinkuje vera, ki jej je podlaga priprostost.

Nekokrat je v Grenoblu mili škof sv. Frančišek Zalezij govoril adventne in postne pridige. Šel je ob tej priliki obiskat bližnje Kartuzijance. Prior Bruno je prijazno sprejel škofa, govoril z njim, a slednjič si izprosil dovolitve, naj bi odšel — zato, da se v svoji celici pripravi še na molitev. V celico odhajajoč je srečal brata vratarja. Spodobno je opomnil vratar svojega prednika priorja, naj bi radi sicer hvalne vneme za molitev vender le ne bil samega popustil odličnega škofa. Da, brat vratar, odgovoril je prior v svoji priprostosti, prav imaš, ter se je vrnil ob teh besedah naravnost do škofa. Sv. Frančiška je ta priorjeva poslušnost do svojega podložnika razveselila tako nenavadno, da se je izjavil: Ljubše mi je, da sem se prepričal take priprostosti, nego da bi bil pobožni prior čudež izvršil pred menoj.

* * *

Dragi! Prav kakor je prior Bruno od podložnika dal se poučiti in s tem pokaz a

istinito priprostost, ki jej je mati blagodejna ponižnost — prav tako bodite v vsem svojem dejanju in nehanju ponižno-priprosti vsi vi: v vsem Bogu vseh in ljudem.

Iz evangelijskega gorušičnega zrna izraste sčasoma velika rastlina. Tudi vi boste koj iz mlada vajeni priprostosti od otroka izrastli v prijetne žene in može, s kojimi občevati bode vsakemu veselje.

Ob tem pa ste izpolnili v svoj blagor in v družih blagor milo Gospodnjo zapoved, ki se glasi: „Bodite . . . priprosti, kakor golobje.“ (Mat. 10, 16.) Amen.

Beseda o križu in križa čudotvorna moč.

Pred dobrimi tristoletji je potoval po Španiji o. Peter Lefevre in povsod izpodbujal ljudi na pokoro. Kjer je nastopil, ondi je očitno vspevala milost božja, povsod se je pojavilo poboljšanje, povsod preporod vere in npravnosti. Glas o vspešnem delovanju misijonarjevem je šel od mesta do mesta. Slišal je o tem tudi mlad mož iz takozvanih boljših krogov, ki pa je živel popolnoma brezbožno. Prijela se ga je neka nepremagljiva radovednost. Daleč na pot se je podal, da bi se sešel z glasovitim misijonarjem. Njegov namen ni bil, slišati misijonarjeve besede, nego slišati govornikovo umetnost. Zato je hitel kar naravnost do njega in je brez posebnega uvoda nagovoril bogoslužnega moža: »Prosim, povej mi kako prav duhovito resnico sv. vere!« Lefevre je takoj spoznal moža in mu dal prav kratek odgovor: »Prav rad prijatelj moj! Poslušaj torej: Jezus Krist nas je ljubil, ker je umrl za nas na križu: mi pa ga sovražimo, ker neprenehoma grešimo. Kaj bolj duhovitega od te besede o križu mi ni znanega«. Mladi mož se je poslovil od njega in se togotil sam nad seboj in nad misijonarjem. Zdelo se mu ni vredno za tako navadne besede tako dolgo potovanje. Čudil se je pa poleg tega, kako more svet tako oboževati moža, čegar vsa veda in modrost ne presega vede in modrosti mladega učenca. Godrnjaje je ponavljal nehote besede, katere je slišal in vso pot se je jezil nad njimi z nekako mržnjo. A ob vseh raz-

veseljevanjih mu je vendar le hodila pred oči Lefevrova podoba: in počasi mu je izginilo vsako svetno veselje. Ko je nekoč sedel poleg dobro obložene mize, vstal je mahoma in bežal iz družbe. Tovarišem se je njegova odsotnost zdela malo čudna. Začeli so ga iskati in kje so ga našli? V najbolj zakotni sobi svojega stanovanja je klečal pred podobo Križanega topeč se v bridkih solzah, prav kakor drugi Peter. Od tega dne je začel drugo življenje. — Beseda o križu ima pač čudotvorno moč.

L. P.

Kaj pravi sv. pismo o pijančevanju?

»Zaradi pijanosti jih je veliko pomrlo: kedor pa je trezen, daljša si življenje.« (Sirah 37, 34.)

»Vino provzroča nečistost in pijanost hrup: kedorkoli ima veselje nad tem, ne bo nikedar moder.« (Preg. 20, 1.)

»Ne bodi na gostijah pijancev . . . zakaj kateri pijančujo in si napravljajo pojedine, hirajo, in dremota (omamljenje) se oblači s cunjami.« (Preg. 23, 20, 21.)

»Ne glej vina, kadar je rumeno, kadar se njegova barva lesketa v kozareh: gladko teče, toda na poslednje piči kakor kača in strup razlije kakor bazilisk. Tvoje oči bodo po tujkah gledale in tvoje sreče bo spačeno govorilo. Tedaj boš, kakor kedor spi v sredi morja in kakor speč krmar, ki je izgubil krmilo ter porečeš: Tepli so me, pa me ni bolelo, vlačili so me, pa nisem čutil! Kedaj se izbudim in zopet dobim vina?« (Preg. 23, 31.—35.)

»Izbudite se vpijanjeni, in jokajte in tulite vsi, ki pijete vino zaradi sladkosti: ker izgine od vaših ust.« (Joel 1, 5.)

Gorje mu, kedor da pijačo svojemu prijatelju . . . in ga opijani.« (Hab. 2, 15.)

Gorje vam, kateri ste junaki na pitju vina in srčni može na mešanju močnih pijač.« (Iz. 5, 22.)

V njih vročini jim dam piti in je vpijanim, da bodo omamljeni in zaspe v večnem spanju in se ne vzdramijo več, pravi Gospod.« (Jer. 51, 39.)

Varujte se, da ne bodo vaša sreča preobložena v požrešnosti in pijanosti in da ne pride tisti dan hipoma nad vas. (Luk. 21, 34.)

... pijanci ... ne posedejo božjega kraljestva. (I. Kor. 6, 10.)

Nikar se ne vpijanite z vinom, v katerem je nečistost. (Ef. 5, 18.)

Bodite trezni in čujte! (I. Petr. 5, 8.)

Svetopisemski vzgledi: Noe (Gen. 9.), Lot (Gen. 19.), Holofern (Jud. 13.) Zadnji se je bil vpijanil, in Judita mu je odsekala glavo. Prva dva sta po vinu povzročila veliko nesrečo sebi in drugim. S

Dragocena dedščina.

Divja francoska revolucija ni zahtevala le na tisoče človeških žrtev, nego je vgonobila tudi na tisoče drugim časno srečo in blagostanje. Koliko družin je pahnila v skrajno revščino, v največje pomankanje, in jim tako izkopala prezgodnji grob.

Stopimo v stanovanje ene takih nesrečnih družin. V zaduhli podstrešni sobici pariškega predmestja smo. Pohištva je malo in že skoro razpadlo. Tam v kotu stoji stara postelj in v njej leži na slami žena srednje starosti. Z obraza se ji bere, ne toliko bolezen, nego skrb, žalost, britkost. Njene objokane oči se ozirajo sedaj na Marijino podobo, ki je obešena nasproti postelji: sedaj na njega ljubljenega otroka, ki sedi ob postelji in joka. Dasiravno se trese od gladi, se vendar ne more ločiti od svoje ljubljene mamice, saj ima še samo njo. Da, ta mati in otrok, to je vsa družina. Oče je bil pred revolucijo visok državni uradnik, pošten, krščanski mož. Prav njegova vera, njegovo krščansko prepričanje, pa mu je bila v pogubo. Ko je izbruhnila revolucija, izgubil je službo, in bil tako pah-njen z družino vred v največjo bedo. To ga je potlačilo. Že prej ni bil trdnega zdravja, vendar ljubezen in skrb za družino ga je držala po koncu, da niso nikoli trpeli pomankanja. A zdaj se je začelo drugače življenje. Otroci so vpili kruha, žena je vidno hiralala. Tega skrbni oče ni mogel preboleti. Žalost ga je položila na postelj in v par dneh je bil mrtev. Njemu je kmalu sledila tudi hčerka,

ostala sta le mati in sinček, katera vidimo v tem žalostnem položaju.

Danes je vboga mati posebno slaba. Beseda ji zastaja, le svoje oči še zdajpazdaj vpre v Marijino podobo. In ob vsakem pogledu se neki rajski mir razlije po njenem obličju, kakor, da bi se ji bili vrnili prejšnji srečni dnevi.

Zdajci milo pogleda svojega otroka in pravi tiho in pretrgano: Alfonz, naj se zgodi volja božja. Moje ure so štete, ločiti se bova morala. Druzega ti nemam zapustiti, nego svoj materin blagoslov ti dam in Mariji te izročim. Njej sem te vedno priporočala, njej te priporočam tudi sedaj; gotovo te ona ne zapusti.

Otrok je z glasnim jokom objel blagoslavljačo desnico svoje matere, poljubljal jo in močil s solzami. In ona je zbrala svoje zadnje moči, segla pod zaglavje, privlekla ven sv. rožni venec, ter ga dala otroku z besedami: Alfonz, to je vse kar še imam, in to ti vročujem. Obljubi mi, da ga boš vsak dan molil. Da, otrok moj, moli ga vsak dan na čast svoje nebeške Matere, ki te je danes sprejela za svojega, in spomni se vedno tudi mene, svoje telesne matere, ki te sedaj zapušča.

In Alfonz se zopet zjoka. Ihte ponavlja: Obljubljam mama, bom mama. Še je govoril: Obljubljam, obljubljam mama, ko so angelji že odnesli bili njeno dušo, očiščeno v trpenju iz te solzne doline

Alfonz je postal vojak. S 24. letom se je kakor častnik hrabro bojeval v raznih bitkah in si s tem priboril visoka odlikovanja. Toda žalibog, da se je odlikoval le v boju, ne pa s svojim vedenjem. Slabi zgledi vojaškega življenja so ga potegnili za seboj. Njegova pobožnost, ki sta mu jo vcepila v sree oče in mati, je kmalu zamrla: postal je brezbrizen za verske reči. Samo enega ni pozabil. Tega ne, kar je bil obljubil svoji materi na smrtni postelji. To obljubo je res častniško držal. Vedno je imel pri sebi sv. rožni venec in ga tudi vsak dan molil, četudi le z ustnicami.

Treba je bilo zopet iti v boj. Alfonz se je veselil takih ukazov, da bi pokazal svojo hrabrost in si pridobil kako novo odlikovanje. Nekega večera pripelje ves izdelan od dnevne hoje svoj oddelek v tabor. Tu naj bi se mo-

štvo nekoliko odpočilo, da bo drugi dan tem pogumnejše napadlo sovražnika. Vse je hitro pospalo, in tudi Alfonz se je ogrnil s plaščem in je zadremal. Naenkrat se mu zdi, da sliši žvenketanje konjskih kopit in rožljanje orožja. Hitro plane po koncu, a je vse tiho. Mirno se zopet vleže in potegne plašč bolj na se. Ob tem zadene njegova roka na žep, v katerem je imel rožni venec. „O rožni venec, začne sam pri sebi govoriti, danes ga še nisem molil, in ga tudi ne bom, sem preveč truden. — Toda besedo sem dal, obljubil sem, in vojak mora dano besedo držati, mora izpolniti, kar obljubi: toraj začnimo.“

(Konec prih.)

Romarjeva pisma.

II.

Brindisi, 8. aprila 1904.

Šestindvajset ur smo se vozili po jadranskem morju iz Trsta do spodnje-italijanskega mesta Brindisi. Parnik, ki smo mu izročili najdražje kar imamo, svoje življenje, se imenuje Semiramis. Lastnina je Lojdovega društva, a ne morem povedati za gotovo, čemu so mu dali to ime. Iz stare zgodovine se spominjam, da je bila Semiramida asirska kraljica, živeča veliko sto let pred Kristovim rojstvom. Pogumna žena je premagala mnogo sovražnikov ter prestolovala kakor boginja v mestih Babilon in Ninive. Ker pomenja Semiramis v našem jeziku golobico, zaznamovali so morebiti parnik s to besedo, da pokažejo sličnost med njim in med brzo letečim golobom. Ladija je skoro res letela ko tica in pomorščaki so rekli, da bi bila še poprej dospela v Brindisi, ako bi ne bil pihal nasproten veter.

Lepo se je videlo istrsko obrežje, mimo katerega smo se peljali ob razsvetljavi popoldanskega solnea. Nekateri so trdili, da razločijo na zvoniku mesta Rovinj kip sv. Evfemije. Seveda ne s prostim očesom, nego z daljnogledom. V ondolni cerkvi se hranijo koščice imenovane svetnice, na vrhu stolpa pa kraljuje njena bronasta soha, ki se vidi zaradi svoje velikosti daleč naokrog.

Parobrod je hitel po morski gladini ter se približal dalmatinskim otokom. Toda naredila se je noč in nam zakrila pogled. V obednici nas je združila skupna večerja, pri kateri smo se popotniki nekoliko bolj seznanili med seboj.

Moj bližnji sosed je bil prijazen sodnijski adjunkt iz L. na severnem Češkem. Čeprav še mlad, videl je že precej sveta, ker ga vleče vsako leto želja v tuje kraje. Lani je potoval po Siciliji, za letos pa si je izbral Egipt. Obišče namreč Kairo, Siut, Luksor idr. Najbolj ga zanimajo starine. Zato ga posebno veseli, da pride v deželo Faraonov, kjer se dobi mnogo spominekov starih egiptških bogov in njihovih tempijev. Na mojo pripomnjo, da bi o tej priliki lahko obiskal tudi Palestino, je odgovoril, da bi bilo to preveč za enkrat. Sedaj nima družega namena, nego ogledati si Nilove pokrajine. Doma ga je mati pregovarjala, naj ne hodi tako daleč, pa ga ni mogla odvrniti od potovanja. Obljubil jej je večkratnih poročil, da se je lažje vdala. Najbolj jo je skrbelo, kakošna bo vožnja na morju. Zato ga je še posebej prosila, naj jej takoj brzojavi, ko stopi v Aleksandriji na suho. Eden izmed sopotnikov je dostavil, da je brzojavka iz Afrike v Evropo zelo draga, adjunkt pa je odvrnil, da bo materino veselje brez primere večje, nego vsi stroški.

Drugi sosed pri mizi mi je bil visoko zraščen Arabec srednje starosti, temne kože, črnih oči in črnih las. Svoje rudeče čepice ni dejal nikedar raz glavo, tudi med obedom ne. Govoril je arabsko in angleško. Imel je opravek v Trstu, sedaj se vračuje v Aleksandrijo, kjer je nadzornik velikega obmorskega svetilnika, ki mu pravijo Pharos.

Imel sem še več drugih tovarišev, ki jih ne bom natančneje opisoval. Le toliko rečem, da smo se smatrali kakor velika družina, čeprav smo bili prignani skupaj iz raznih krajev sveta. Tudi v slučaju nesreče bi bili našli en sam družinski grob na dnu morja.

Danes proti poludnevju se je začelo kazati gorovje južno-italijanske pokrajine Apulije. Kmalu potem smo v gledali na nizkem griču stoječe mesto Brindisi. Parnik se je zavijal vedno bolj proti desni ter dospel do zidovja stare trdnjave. Odtod je vozil v dobro

zavarovano pristanišče in obstal tik mestnega obrežja. Tu sta bili določeni dve uri pomude. Hiteli smo iz parobroda, da si ogledamo nekoliko laškega življenja.

Brindisi ima veliko ozkih, deloma v bregu, deloma po ravnem raztezajočih se ulic, tlakanih s kamenitimi ploščami. Od pristanišča drže široke stopnice navzgor ter pripeljejo pred nadškofijsko cerkev. Nad njo je sezidan čveterovoglat stolp brez strehe. Katedrala je videti s svojimi tremi ladijami precej zane-marjena. Vse se vidi bolj starinsko, le nadškofijski prestol je okrašen z leskečim brokatom. Vsiljevala se mi je misel, da čestokrat iščemo lastno čast, ne pa časti božje.

Blodeč po mestu gori in doli sem videl marsikaj čudnega. Pred hišami se je grelo mnogo maček in tudi nekaj koz se je izprehajalo po ulicah. Na javnih prostorih je bilo razobešeno perilo, po kotih pa nakopičenih dosti smeti, iz česar bi sklepal, da je v Brindisi prav domače življenje. Spremljevala me je tropa otrok, a tudi odrasčeni so iztegovali glave ter postajali za meno, kakor bi ne bili videli še nobenega tujega človeka. Originalno ljudstvo.

Da si zdrav! V kratkem zopet kaj.

Župnik Josip Lavtižar.

(Dalje prihodnjic.)

Zgodovinske črtice iz Bele Krajine v turški sili.

(Dalje.)

Še bolj so napredovali Turki za Urhanovega drugega sina Murada I. (1359–89). V kratkih desetih letih je postal nevaren sosed severnega Balkana, kraljestva bulgarskega, vlaškega, bosenskega. L. 1356. je otepel Srbe. Ko so se Srbi, zvezani z Bolgari in drugimi slovanskimi narodi, ustavili na Kosovem polju rastoči turški sili, bili so vsi na dan sv. Vida 1389. tepeni. krščanska vojska popolnoma poražena. Narodne pesmi srbskega in jugoslovanskega naroda objokujejo to nesrečo, katere je bila kriva slovanska nesloga. **Oj ta slovanska nesloga! Oj ta naša nesloga še danes! Oj ta domača slovanska nesloga. Mi edini imamo menda**

2 podedovana greha. Seveda tudi Murad se ni dolgo veselil krvave zmage. Še tisti večer vdere 12 junakov do njegovega šotorja in Miloš Obilič mu zabode meč v srce. Vender ta junaški čin ni uničil Turkov, storil jih je le bolj srdite. Umorjenemu Muradu je sledil njegov sin, zmagalec na Kosovem, Bajasid I. (1389–1403). Njegovi konji so prvikrat teptali slovensko zemljo. Kmalu po bitvi na Kosovem so jeli pohajati Turki tudi na Ogersko, kjer so l. 1396. 28. septembra pri Nikopolju pobili veliko krščansko vojsko, s katero jih je skušal odgnati ogerski kralj Žiga od svojega kraljestva. Ob tej priliki so se sešli z njimi prvikrat Slovenci pod vodstvom celjskega grofa Hermana II. Kralj s Hermanom je komaj vtekel poginu na bojišču, kjer je marsikateri hrabri slovenski sin izdihnil svojo dušo. Zmage pijani Turki so vdrl v Ogersko; nekatere čete so se spustile ob Dravi dalje navzgor in so pridrle čez Medjimurje prvikrat na slovensko zemljo.

Dvanajst let pozneje, l. 1408. je trepetala pred Turkom Bela Krajina, katero je prvikrat obiskal med vsem Kranjskim in sicer prav po turško. Prizadeti ste bili pri tej priliki obe belokranjski mesti, katere preteklost si hočemo predočiti v kratkem.

Zgodovina obeh mest je malo znana. Krivo je pomanjkanje potrebnih virov, katere je vničevala kakor mesti sami tuja sila. Izza vlade goriških grofov ste vživali mestne pravice in privilegije. Listina z dné 30. aprila 1305 nam priča, da je potrdil (Schumi, Archiv II. 208.) Albreht, goriški grof Novemu trgu na Metliškem (Beli krajini) pismo, katero mu je bil dal njegov stari stric: da imajo namreč v vseh rečeh iste pravice, kakor mesto in meščani v Kostanjevici. Slednja se nazivlje mesto z listini z dne 8. aprila 1302. (Schumi, Archiv II. 259, toč. 62.) Avstrijski vojvode so potrdili zopet in zopet mestu stare zadobljene pravice pod goriškimi grofi. V dan 16. januarija 1365. je obljubil avstrijski vojvoda Rudolf, da na Albrehtovo prošnjo, pusti podložnikom one pravice, katere so vživali pod gospodstvom goriških grofov. In ko je onega leta bival Albreht v Novem trgu na Metliškem, obljubil je slovenski meji postaviti tacega stotnika, ki pri-

seže, da pripozna samo avstrijskega vojvodo Rudolfa in pa njegove dediče za Metliške gospodarje. L. 1374. je prisegla Metlika zvestobo vojvodoma Albrehtu in Leopoldu.

V listinah izza avstrijske vlade se je Metlika prvič naravnost nazivala mesto v listini z dne 1. februarja l. 1407., ko je vojvoda Albreht odredil, da naj bodo prosti davka vojaki in vitezi, ki bivajo v mestih v Metliki in Črnomlju. (Dimitz, G. Kr. I. 256.) L. 1377. ste bili obe mesti — gotovo takrat še trga — v posesti grofa Štefana pl. «Veglia in Modruš.» (Ibid. st. 239.) — Natanko se težko določi čas, kedaj je postala Metlika in z njo Črnomelj mesto. Gotovo je le, da ste obe mesti ob istem času zadobili mestne pravice. To se da sklepati iz listine. (Ibid. st. 313.) katero so poslali metliški mestni očetje črnomaljskim l. 1457. v 27. dan avgusta. V tej listini potrjuje metliško svetovalstvo, da je mesto Črnomelj imelo od starodavnih časov z Metliko enake pravice, katere so potrdili goriški grofje, za njimi avstrijski vojvode. Ti so smatrali Belo Krajino kakor samostojni privesek Kranjske in do sredine 16. veka tudi kot tako posebno upravljali. Od l. 1374 do 1556 je vladal Belo Krajino glavar, ki je stoloval v Metliki. (Mitth. d. h. V. f. K. 1858 st. 52.) Potreba časa je upravo krajine spremenila: zadnji v listinah navedeni glavar je Anton pl. Turn (1543—1556). V tem času pa je prevzel tudi njo ljubljanski glavar: vrsta metliških glavarjev je izginila in nastopila je vrsta deželnih glavarjev tudi zanj. Svoja posestva, dedovana po dedinskih pogodbah, ležeča v obližju obeh mest so zastavljali raznim plemenitim rodbinam, katere so si jih prilastile kupoma v teku časa. Mesti sami ste bili neposredno podložni deželnim knezom. Dotične listine je končal ogenj.

Bilo je pač nekaj nenavadnega, da sta neznatna trga, obstoječa iz nekoliko po skalnem selišču raztrešenih hiš in pristav, bila povzdignjana v vrsto mest. Take odlike in milosti so se delile le takim krajem, kjer se je nastanilo tekom let obilo ljudstva. O tem pri obeh belokranjskih mestih sicer ne more biti govora: pač pa je nekaj drugega bilo, kar je deželne kneze nagnilo do tega koraka. Turki niso več bivali tam ob obalih Črnega morja, trkati so jeli na vrata osrednje Evrope

same. Očeevidna potreba je torej nagnila vladajoče kneze, da so obema trgoma podelili mestne pravice. Deželo kranjsko sta imela braniti na tej napadni črti pred turško silo, ki se je v celi moči bližala Kranjski. Obdali so trga z obzidjem, nastanili v njima vojake in viteze, oprostili jih davka, trgoma pa so podelili mestne pravice. Oziraje se na uprav izraženo misel, je mogoče imenovana listina priložna listina vstanovnemu pismu, oziroma vstanovnim pismoma za obe mesti, ki ste se pa izgubili ali morda vničili. Dokler se torej ne najde iz drugega vira zanesljiva listina, naj nam bode 1. februarij l. 1407. rojstni dan za ti obe belokranjski mesti.

(Dalje prihodnjič.)

Zrnje.

Srce Marijino — zakladnica božjih milosti. Cesarja Avgusta je obiskal nekedaj knez iz daljnih podjarmljenih dežel. Cesar mu je razkazal vse svoje bogastvo in vse zaklade. Mej drugim ga je pripeljal tudi v dvorano, kjer je imel spravljene vse svoje dragocenosti. Knez še ni prišel do tolike lepote skupaj. Do sedaj je ob vsem, kar je videl, izrekal svoje začudenje in blagroval cesarja. Kakor poprej gostobeseden je pa tu molče ogledoval dragocenosti. Ko sta vun stopila na prosto, rekel je cesarju: „Tu je pa skupaj preveč lepega. Tu mi je zmanjkalo besedi, da bi se bil načudil tem obilnim zakladom.“

Da bi ti, dragi, gledal v Marijino srce, godilo bi se ti to isto. Češćena, milosti polna — to bi bil v tem slučaju tvoj edin, a toliko srčnejši vzklik.

o. Kazimir.

„Tukaj ni družega, nego božja hiša in vrata nebeška“. (l. Moz. 28. 17.) Obče znano je globoko spoštovanje, katero so imeli Irei do daritve sv. maše. Radovoljno so se podvrgli kazni, katero je nastavila angleška protestanška vlada, da so smeli bivati na sv. maši. Irski duhovnik v Ameriki pripoveduje o tej dobi tako-le: Kakor deček sem vedno spremljal svojega starega očeta na poti v cerkev. Vselej sva morala čez hrib. Kadar sva šla mimo neke visoke pečine na tem

hribu, odkril se ji je stari oče. Nekoč me je radovednost gnala, da sem ga vprašal po vzroku. Ne čudi se, da jaz tako spoštujem ta kraj. Celih 20 let sem bil vsak dan pod to pečino kleče pri sv. maši. Tu smo se morali zbirati skrivaj, ker tu se je opravljala ta sv. daritev. — Iri so se torej morali pod vedrim nebom zbirati na sv. daritev; a danes jih je mnogo, ki niti v veličastne cerkve ne gredo, da bi bili na sv. maši. o. Kazimir.

Strah božji. V današnjih dneh potrebujemo odločnih sreč. Strah božji pa edin dela sreča odločna. Kjer torej strahu božjega ni, nastopi strah pred ljudmi. A strah pred ljudmi pa dela sreča neodločna. Tak človek se boji svoje sence. Norček, pa, ki se boji sence.

o. Kazimir.

Vsako delo lestvica do nebes. Prijatelj! je rekel nekoč redovnik svojemu sobratu, »zatrjam, da bodo na sodnji dan moje bukve, ki sem jih spisal in tvoja metla enake vrednosti. In če si ti imel boljši namen, ko si pometal, nego jaz, ko sem knjige pisal, čaka te večja slava v nebesih!«.

F. G.

Lastnosti krščanske žene. Na društvenem shodu gospoj pri Sv. Otmari na Dunaju je govoril o. dr. Vincencij Blaha. To je povdarjal, da je žena nositeljica vere in pravstvenosti; ako živi v svojem poklicu po duhu krščanstva. Ako se pa da voditi pohlepu po uživanju in brezverstju, potem se pa nagiba na poganstvo.

Župnik Alojzij Kummer.

Kaj je rekel general o plesu. Imeniten pruski general in sloviti vojskovodja Jork je sedel nekega večera v senci na svojem vrtu. Iz bližnje gostilne, kamor se je dobro videlo z vrta, se je slišala godba. Plesali so. General se je ozrl proti gostilni in videl skozi okno, kako so se vojaki vrtili v krogu. Tedaj pravi jezno: »Tu se darujejo hudobi telesne moči, ki bi jih moral dobiti cesar!«. Slovenci

najhujše bi to še ne bilo. A ne le telesnih moči prejema na plesu hudobni duh, nego daruje se mu večkrat nedolžnost in neumrjoča duša.

„Jaz hočem biti prva“. Radovala se je mladina v selu. Smejali so se in plesali; ali najbolj razposajena je bila neka deklica evetočega zdravja. Obsipala jo je velika množica plesalcev. Židane volje so bili vsi. Ona in vsi židane volje. Po končanem plesu je sedla deklica k odprtemu oknu, da bi se navžila svežega zraka. Kar pride mimo resen mož počasnih korakov, novi grobokop je bil v tem kraju. V svoji presrčnosti mu je zaklicala deklica: Koj, grobokop! Gotovo še niste izkopali groba za nikogar; jaz hočem biti vaša prva! Vsi navzoči so se spogledali začudeno, in mlada zasmehovalka je izginila smeje se med plesalce. Dva dni po plesu je bilo. Ležala je mlada deklica blede in trda na mrtvaškem odru. Vnetje pluć ji je ugasnilo luč življenja. In to je bila grobokopova prva. Prav kakor si je to bila izbrala na plesu.

Gospica M. R.

Mati na smrti, hčeri na plesu. Dve hčeri, 15 in 17 let stari, ste se napravljali na veliko predpustno veselico. Tri šivilje so imele dovolj opraviti, da boste obe hčerki »najmodernejši« na veselici. V drugi sobi pa je ležala mati — na smrtni postelji. »Mama, ali nisve lepi, poglej!« in odšli ste na veselico. Mama ni odgovorila, tudi pogledala ju ni — je umirala. Na veselici je bilo krasno. Vse je občudovalo hčerki in blagrovalo njiju navzočega očeta. Tretji ples je končan. »Mama je že mrtva, pošepeta očetu na uho služkinja, ki je ostala ob umirajoči. — Ameriški list, ki to poroča, trdi — da je to nemogoče bilo mogoče. Danes, Slovenci, je menda veliko mogoče.«

o. Kazimir.

„Danica“ izhaja vsak petek na cel polt in velja po pošti za vse leto 6 kron, za pol leta 3 krone, za četrt leta 1 krono 50 vin. Zunanji Avstrije velja za vse leto 7 kron; za Ameriko 9 kron. Ako bi bil petek praznik, izide „Danica“ dan poprej. V Ljubljani se dobivajo posamezne številke po 10 vinarjev v Lovro Blaznik-ovi trgovini na Starem trgu in v Ivane Pichlerjeve tabakarni na Kongresnem trgu.